

KANTVEGETASJON

Kantvegetasjon langs vann og vassdrag

KANTVEGETASJON LANGS VANN OG VASSDRAG—HVA ER DET?

Med kantvegetasjon menes her det naturlige og viltvoksende plantelivet langs vannkanten av ferskvann. Siden kantvegetasjon dekker sonen helt fra vannkant og opp til flomsikkert land, så omfatter den alt fra sumpplanter til moser, lav, sopp, gras, urter, bregner, busker og trær. Kantvegetasjon bidrar godt til å sikre bredden mot utrasing, binder partikler og forurensning før det når vannet, og er viktig leveområde for planter og dyr.

Minimumskrav i PT-forskrift og nydyrkingsforskrift

PT– forskrift §4: Landbruksarealer der det søkes produksjonstilsudd skal ha en naturlig kantsone på minst 2 meter mot alt vann. 2-metersonen gjelder fra normalvannføring og horisontalt inn på marka.

Nydyrkingsforskriften §6: Ved nydyrking skal det settes igjen en kantsone på minst 6 meter i vassdrag med årssikker vannføring. I vassdrag uten årssikker vannføring skal sonen være minst 2 meter.

Kommunene har i tillegg mulighet til å sette krav om større kantsone jfr. vannressurslovens §11. Grunneier kan også etter §11 kreve at kommunen fastsetter vegetasjonsone.

Strengere krav etter Vannressurslovens inntreden i 2001 vedr. skjøtsel og hogst i kantsonen (§11)

Langs bredden av alle vassdrag med årssikker vannføring skal det opprettholdes et begrenset naturlig vegetasjonsbelte som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr.

Det er likevel lov å drive skjøtsel av kantsona såfremt man tar vare på de verdiene som er der. Av hensyn til flomsikkerhet kan det være nødvendig å skjømte kantvegetasjonen langs vassdrag for å unngå skader på vegger, bygninger eller dyrka mark. Skjøtsel skal også drives i vernede vassdrag, forutsatt at verneverdiene ikke forringes.

Hva med områder der kantvegetasjon ikke finnes?

Hvis fjerning av kantvegetasjonen skjedde før vannressursloven trådte i kraft, er det ikke krav om å aktivt reetablere kantvegetasjon. Hvis fjerning av kantvegetasjon skjedde etter at vannressursloven trådte i kraft, kan dette være ulovlige inngrep som myndigheter og andre med rettslig interesse (for eksempel fiskerlag og naturvernforeninger), kan kreve rettet.

Steinsetting for å sikre kantsoner er et aktuelt tiltak for å hindre erosjon i problemkanter. Dersom det ikke legges vegetasjonsdekke over steinsettinga vil dette bli åpne flater som gir dårlig grunnlag for et biologisk mangfold. Et vegetasjonsdekke vil også fungere som et filter for avrenning av næringsstoffer.

Unntaksbestemmelser og myndighet i vannressursloven

§ 11 har 2 unntaksbestemmelser som åpner for mulighet for fjerning av kantvegetasjon.

- 1) *når byggverk står i nødvendig sammenheng med vassdraget.* I forarbeidet til loven gis det eksempler som båthus, lukehus. Det presiseres at villabebyggelse ikke er tilstrekkelig for å komme inn under unntaket. Man kan altså ikke fjerne kantvegetasjon av hensyn til utsikt fra hus og hytte, eller opparbeidelse av plen.
- 2) *Åpning for å sikre tilgang til vassdrag.* Tilgang til brygger, fiskeplasser eller forbindelse med stier langs vassdraget er nevnt som eksempler som kan falle inn under unntaksbestemmelsen.

Utover disse to unntaksbestemmelsene i vannressursloven kan vassdragsmyndigheten i særlig tilfeller gi fritak fra kravet i første ledd §11. Da skal ulempen ved å opprettholde kantvegetasjon være vesentlig større enn fordelene.

KANTVEGETASJON OG SKJØTSEL

Det er nødvendig å drive skjøtsel i en kantvegetasjon. Tett kantvegetasjon med mange store trær kan føre til for tett vegetasjon som fører til at for lite lys slipper igjennom vegetasjonen og ned i vannspeilet. Både fisk og insekter er avhengig av en viss innstrømning av lys for å ha en optimalt levested. Store trær kan også være en utfordring dersom de utgjør en fare for rotvelt. Trær som har falt over og ligger nede i vannet kan føre til oppsamling av organisk materiale som igjen kan føre til at elva begynner å grave seg nye løp. Det må gjøres en vurdering i hvert enkelt tilfelle for å sikre en god og riktig skjøtsel av kantvegetasjon for å hindre at den skaper problemer eller øker faren for forurensing. Det skal være mulig å drive vedhogst i en kantsone, men det finnes en mellomting mellom ingen skjøtsel og snauhogst.

Opprydding i kantvegetasjon er viktig for at kantvegetasjonen skal opprettholde sin funksjon og ikke være årsak til oppdemming og graving som fører til større problemer i vassdraget/bekken. Hogst av nedfallstrær er viktig.

En god blanding av trær, busker og gras gir en god renseeffekt og hindrer erosjon og utrasing fra dyrkamarka. Røttene bidrar til å stabilisere kanten, og fanger opp en del overskuddsnøring som kommer fra åkeren.

Steinsetting kan være et godt tiltak for å sikre kantene for graving, men det er viktig at det får etablert seg et vegetasjonsdekke for å opprettholde den biologiske og rensefunksjonen en kantsone har.

Hvilken type skjøtsel kan man drive i en kantsone?

Skjøtsel i kantsonen er tillatt, men må ikke skade kantsonenes økologiske funksjon.

- **Sprøyting:** *I utgangspunktet er det ikke tillatt å sprøyte etter §18 i forskrift om bruk av plantevernmidler. §18 ledd 7 åpner opp for sprøyting som et ledd i skjøtsel i kulturlandskapet, men man må søke kommunen om tillatelse.*
- **Slått og beite:** Det er tillatt å beite i kantvegetasjonen. Dersom dette gir fare for tråkkskader som fører til forurensing bør det vurderes om dyr skal gjerdes ute fra selve vannresipienten i de mest sårbare områdene. Hard beiting av kantvegetasjon vil ødelegge renseeffekten. Dersom kantvegetasjonen ligger ved en drikkevannskilde kan det være egne bestemmelser mhp beiting og jordbruksaktivitet i nedslagsfeltet. Bestemmelsene gis av Mattilsynet, og er hjemlet i drikkevannsforskriften § 4—Bestemmelser om forbud mot forurensning av vannforsyningsssystem.
- **Jordbearbeiding:** *Kantsonen skal ikke jordbearbeides - dette gjelder i 2-metersbeltet, eller større dersom det er satt strengere krav til kantsone for gjeldende område (jfr. Nydyrking eller kommunens/Fylkesmannens egne vedtak om kantvegetasjonssone (2-metersbeltet gjelder fra vannkanten i en normalvannføring og horisontalt opp til dyrkamarka).*
- **Hogst:** Kantsonen skal skjøttes og hogst kan gjennomføres. Kantskogen kan ikke fjernes i sin helhet, da det kan forringe leveområdet for planter og dyr. Likevel kan det i enkelte sammenhenger ved opprensning og utbedring av vass-trengen være behov for å fjerne deler av kantvegetasjonen, men må erstattes med ny tilvekst.
- **Steinsetting:** I erosjonsutsatte områder, hvor vannet graver mye fra kantene kan steinsetting være et bra tiltak. Dette kan man også søke SMIL-midler til. Det er viktig at steinsettingen ikke kommer i konflikt med den økologiske funksjonen til kantvegetasjonene. Et viktig tiltak for å avbøte inngrepet kan være å legge et vegetasjonsdekke oppå steinsettingen.

Vegetasjonssone som tiltak mot forurensing:

Vegetasjonen i en kantsone gir god renseeffekt på overflatevann fra tilliggende dyrkamark når den er minst 2-3 meter bred. På erosjonsutsatt jord bør kantvegetasjonen være en del bredere. Målinger viser store ulikheter, men ved 5 meters bredde kan det bli holdt tilbake mer enn 30 % nitrogen, 50% fosfor og 70% partikler.